

képesítést kívánnak szerezni, módszertani alapozást adunk; az ún. bölcsész diplomát választók elsősorban a fordítás elméleti és gyakorlati problémáival foglalkozhatnak mélyrehatóan, hiszen a kulturális élet bármely területén dolgoznak majd, ezek az ismeretek elengedhetetlenül fontosak lesznek számukra. A törzsképzési szakasz ugyancsak szigorlattal zárul, és a hallgató saját elhatározásától függ, hány szemeszter alatt végzi el. A szakképzési szakaszban meghatározott számú nyelvészeti vagy irodalmi témájú tanegységet kell a hallgatónak elvégeznie, érdeklődési körének megfelelően. A második szigorlatot követően a hallgató szakdolgozatot ír, saját maga által választott irodalmi vagy nyelvészeti témát dolgoz fel, témavezető oktató segítségével. Az államvizsga a szakdolgozattal kapcsolatban, illetve ha ennek témája túl speciális, túl szűk, egyéb irodalmi vagy nyelvészeti kérdéseket is feltehet, ezt azonban a hallgatóval előzetesen közli.

Karunkon egyszakos képzés folyik, Tanszékünk azonban ezt nem tartja optimális megoldásnak. Ezért hallgatónknak elsősorban más szak elvégzését is ajánljuk; ha erre bármely személyes okból nincs mód, az általános műveltségüket bővítő tanegységek elvégzését ajánljuk.

Szlovák szakos hallgatónknak módjuk van arra, hogy egy-egy szemesztert a Pozsonyi Komensky Egyetemen hallgassanak, részképzés keretében, továbbá nyári nyelvtanfolyamokon vehetnek részt Pozsonyban.

A szlovák szak oktatói arra törekszenek, hogy a hallgatókkal megismertessék a tudományos munkát is. A tudományos munkára alkalmas hallgatónkat konkrét feladatok megoldásába is bevonjuk.

Az egyetemi oktatás bizonyos mennyiségű és szintű konkrét tudásanyag közvetítésén felül önálló gondolkodásmód, szemléletmód kialakítását segíti, önálló munkára készít fel. A tanulmány folytatása során a hallgató önálló döntésekre, választásokra, saját munkamódszer kialakítására kényszerül. Ez csak megfelelően érett személyiség esetében hozhat optimális eredményt, ennek hiányában a frissen végzett értelmiségi csalódottan távozik, megkérdőjelezhető értékű diplomájával.

ZSILÁK MÁRIA

Hogyan erősíthetjük tanulóink identitástudatát?

A nemzeti és etnikai kisebbségekről szóló törvény 43§ -ának 3. és 4. bekezdése kimondja, hogy az oktatási-nevelési intézményekben biztosítani kell a kisebbségi népszerűsítést, a kisebbség és anyaországa történelmének tanítását, kulturális hagyományainak, értékeinek megismerését.

A jelenleg is érvényben lévő nemzetiségi tantervek oktatási céljai között van a nemzetiségi tanulók öntudatának fejlesztése és elmélyítése. Ha átlapozzuk az általános iskolai tankönyveket, megállapíthatjuk, hogy a tananyag ezt a célt szolgálja: több magyarországi szlovák nemzetiségű költő versét (*Kormos Sándor, Papucsek Gergely, Fuhl Imre*) és prózaíró elbeszélés- vagy regényrészletét (*Kondács Pál, Hrivnák Mihály, Bárkányi-Valkán Zoltán*) találjuk a kötetben, de nem hiányoznak belőlük a szlovák népdalok, népszokások sem. Megemlíthetem pl. a 246 oldalas 8. osztályos tankönyvet, melyben 19 oldalas válogatás olvasható a magyarországi szlovák népköltészetből.

Mégis kétséges, hogy ismerik-e a tanulók a hazai szlovák nemzetiség történetét, kultúráját, neves személyiségeit, néphagyományait. Ugyanez vonatkozik Szlovákia kultúrájára, értékeire, hagyományaira.

A nemzetiségi iskoláknak döntő szerepe van a nemzetiségi nyelv és kultúra ápolásában, a nemzetiségi tudat fejlesztésében, s a tanulók érdeklődésének felkeltésében a hazai szlovák hagyományok iránt. Az iskolák sokat tehetnek azért, hogy a diákok érdeklő-

dését felkeltsék nemzetiségük múltja és jelene iránt, s értékelni tudják a hazai szlovák hagyományokat; legfőképpen, hogy szívesen beszéljék a szlovák nyelvet.

Az Iskolakultúra III. évfolyamának 15-16. számában *Chlebniczki János* cikkéből értesülhettünk arról, hogy a békéscsabai Szlovák Kutatóintézet már kidolgozta az iskolai történelemoktatás új koncepcióját, melynek alapján a középiskolákban és az általános iskola felsőbb évfolyamaiban A magyarországi szlovákság története című tantárgyat tanítják majd.

A tankönyvön kívül megjelenik Békéscsaba, Szarvas (s később a többi régió) neves szlovák személyiségeit bemutató kétnyelvű olvasókönyv, hogy a tanulók megismerhessék a neves szlovák elődök (*Ludovít Haán, J. Tranovsky, Tessedik Sámuel*) életét, munkásságát.

A tananyaghoz a Magyar Televízió Szegedi Körzeti Studiójának szlovák szerkesztőjének, s az OKI szlovák kutató-fejlesztő szakemberének közreműködésével videoanyag készül, mely többek között bemutatja a nevezetesebb magyarországi szlovák településeket, tájegységeket (Pilis, Tótkomlós), néphagyományokat, népszokásokat, a már elfelejtett foglalkozásokat (mészegetés, drótozás), valamint néhány neves személyiséget (*J. Tranovsky, L. Haan, Dolnozemy*). Szeretné a film felkelteni a tanulók érdeklődését a nemzeti hagyományok iránt, s ösztönözni a kulturális hagyományok tiszteletére.

Addig is, amíg ezek a könyvek, oktatási segédanyagok elkészülnek, sokat lehet tenni az iskolában és az iskolán kívül is annak érdekében, hogy a diákokat érdekelje nemzetiségük múltja és jelene pl.: kirándulásokat szervezhetnek a szlovákok lakta falvakba, helyi múzeumokba, klubokba, tájházakba, ahol megfigyelhetik a ház berendezését, bútorzatát s az ott található eszközöket, a népviseletet. Ezen kívül a tanulók gyűjtőmunkát végezhetnek ezekben a falvakban, riportokat készíthetnek ismertebb hazai szlovák személyiségekkel s az anyagot a honismereti szakkörökön belül feldolgozhatják, megbeszélhetik, elemezhetik. Ezek a feladatok fejlesztik kommunikációs és kifejezőképességüket, bővítik aktív és passzív szókincsüket is.

A tanulóknak a következő riporter kérdéseket javasoljuk:

1. Tudják-e a történelmi Magyarország mely részéről származik a család? Miért hagyták el szülőföldjüket?
  2. Jelenleg miért éppen Komárom-Esztergom, Békés vagy Nógrád megyében élnek?
  3. Mit tudnak őseikről, hogyan éltek, mivel foglalkoztak?
  4. Megőrizték-e sajátos kultúrájukat?
  5. Milyen volt mindennapi életük a két világháború között és utána?
  6. Milyen házakat építettek, hogyan éltek, milyenek voltak étkezési szokásaik, milyen népviseletben jártak?
  7. Melyek voltak a legérdekesebb és legjellemzőbb népszokások, ünnepek, játékok, dalok stb.?
  8. Jártak-e iskolába, volt-e lehetőségük tanulni a szlovák nyelvet?
  9. Milyen eszközök, tárgyak, ruhák stb. elnevezését ismerik szlovácul, s melyeket nevezik a mai napig is szlovácul?
  10. Van-e, volt-e a településnek nevesebb szlovák nemzetiségű lakosa (festő, tudós, író stb.)?
  11. Az 1946-48-as lakosságcsere során hány szlovák család települt ki Szlovákiába és közülük hányan tértek vissza Magyarországra?
  12. Élnek-e a faluban a szlovák néphagyományok? Milyen szlovák népdalokat, népszokásokat, hiedelmeket, legendákat ismernek?
  13. Beszélnek-e otthon a családban szlovácul? Melyik korosztály ismeri és beszél még a szlovák nyelvet?
  14. Mit tudnak a lakosok falujuk történetéről?
  15. Mi jellemzi jelenleg a falu nemzeti lakosságát? Működik-e falumúzeum, pávakör, színjátszókör, néptáncgyűttes stb.?
  16. Milyen és mennyi szlovák nyelvű könyv található a település könyvtárában?
- A riportokat, a folklór anyagot magnetofonra, vagy diktafonra érdemes felvenniük a tanulóknak, mivel ez a mód nemcsak megkönnyíti, meggyorsítja munkájukat, hanem a lejegyzések is pontosabbak lesznek.

Úgy érzem, hogy a tanulókat érdekelné az ilyen nem mindennapi riporter, kutatómunka s ezen kívül az idősebbek nagyon szívesen megosztják élményeiket, ismereteiket a fiatalokkal, főleg ha az anyanyelvükön beszélgetnek velük.

A honismereti szakkörben közösen föl lehetne dolgozni az anyagot, a tanulók elmesélhetik élményeiket, beszélhetnek a riportalányokról és azok segítőkézségéről. Nem szabad elfeledkezni arról a nagyon fontos tényről sem, hogy a szakkörben a tanulók nyíltabban, szívesebben, felszabadultabban tudnak mesélni, könnyebben kapcsolódnak be a beszélgetésbe.

A tanítás hatékonyságát növelhetik az évente megrendezendő tantárgyi vetélkedők. A magyarországi szlovákok életét, történetét, folklorját is fel lehetne dolgozni ilyen formában.

Hagyományteremtő lehetne a Békéscsaba 275 éves újratelepítése alkalmából 1993-ban rendezett ünneppsorozat, s az ehhez kapcsolódó verseny, melynek során a tanulók bemutathattak valamilyen népszokást, összegyűjtött tárgyi emlékeket, dokumentumokat, könyveket, fotókat. Ezenkívül előadhatnak egy-egy népmesét, mondát, beszélgetést folytathat neves hazai szlovák személyiségekkel. Az ilyen versenyfeladatoknál külön lehetne értékelni a tanulók beszédkészségét, szókincsét, kiejtését. Ha már a tananyag részévé válik A magyarországi szlovákok története című tantárgy, akár országos szintű is lehetne a verseny, s így általános képet kaphatnánk a tanulók felkészültségéről, tudásszintjéről, s nem utolsósorban a versenyre összesereglett tanulóknak és tanároknak kitűnő lehetőség nyílna egymás jobb megismeréséhez. Természetesen a Ludové noviny hasábjain és az MTV nemzetiségi adásaiban megfelelő nyilvánosságot kapnának ezek az események.

Talán ezek a példák is mutatják, hogy a szlovák tanulók nemzetiségi tudatának fejlesztési lehetőségei valóban sokrétűek lehetnek.

Legnagyobb érdeklődést, aktivitást, eredményt úgy gondolom, játékos formában, szakkörön belül vagy tanítás után lehet elérni, főleg, ha a háttérben lelkes és képzett pedagógusok tevékenykednek. Ilyenfajta szimbiózis megállíthatná a nemzetiségi lakosság számarányának csökkenését, s megnövelné a nemzetiségi iskolákba jelentkező tanulók számát.

A bevezetőben már említettem, hogy a nemzetiségi iskolákban a Magyarországon élő nemzetiségek történetén kívül az anyaország történetét is a tananyag részévé kell tenni.

A tanulók többé-kevésbé ismerik Szlovákia történelmét, földrajzát és irodalmát, de nem egyszer tapasztaltam valamely író életének, munkásságának bemutatása során, hogy nem ismerték az adott város német vagy magyar történelmi elnevezését (Bratislava-Pressburg, Levoca-Lőcse, Orava-Árva, Kluz stb.). Sokan közülük például még sosem hallottak a lőcsei MS mester gótikus táblaképeiről, a XIII-XIV. századi híres körmőcbányai, selmecbányai pénzverdéről vagy a tipikus szlovák fatemplomokról.

Az anyaország természeti kincseinek, értékeinek megismertetése hozzájárulhatna a tanulók önbecsüléséhez, önazonosságtudatuk erősítéséhez, gazdagodnának lelkiileg és szellemileg egyaránt. Az önismeret erősítése hatással van a nemzetiségre, illetve a szlováksághoz való viszonyra.

Az összeállított olvasókönyvben ügyelni kell arra, hogy a szerkesztők az anyanemzetet ne csak pozitív oldaláról mutassák be. A könyvnek a realitás talaján kell állnia, kritikusan rámutatni Szlovákia helytelen lépéseire, döntéseire is. Ilyen olvasókönyv összeállítása nem lesz könnyű feladat, mivel egyik törekvése a tanulók érdeklődésének felkeltése Szlovákia iránt, megőrizve bennük azt az érzést, azt a tudatot, hogy Magyarországhoz tartoznak, azonban mindkét nemzet tagjai, s mindkét kultúra örökösei és hordozói.

A munka, az erőfeszítés bizonyára eléri célját, meghozza gyümölcsét, és a hazai szlovákság identitástudatát fogja erősíteni, valamint növeli pozitív viszonyulásukat ahhoz az országhoz, amelyben az elődök otthonra találtak.

KOVÁCS ANNA